

УДК 330(075.8) : 336.717.063

Лук'янчук В. О., студентка 1 курсу, гр. ЕК-8, ФБСО
 Науковий керівник – д.е.н., доц. Ущатовський Ю. В.
 Державний університет «Житомирська політехніка»

Трансакційні витрати як категорія неінституціоналізму

Загальну вартість продукту визначають витрати виробництва. Крім звичних і традиційних для розрахунків *трансформаційних* витрат, що безпосередньо пов'язані з використанням сировини та матеріалів для створення кінцевого продукту, інституційна теорія виокремлює *трансакційні* витрати. Поняття «*трансакція*» до наукового обігу запровадив один із родоначальників інституціоналізму Дж. Коммонс. Основоположник неінституціоналізму, американський економіст Рональд Коуз у роботі «Природа фірми» (1937) використовує вже категорію «*трансакційних витрат*», до яких він зараховує витрати у сфері обміну, що опосередковують передачу прав власності.

Неінституціоналізм прийшов на зміну інституціоналізму, запропонувавши новий підхід до аналізу економічних систем. Відповідно прихильники нового напрямку вже не критикували неокласику, а навпаки, прагнули її «покрасити». Інституції досліджувалися не відокремлено, а з використанням методологічного інструментарію неокласики.

На відміну від традиційного інституціоналізму представники неінституціоналізму не заперечують модель поведінки «*homo economicus*», а навпаки намагаються використати поняття інституції для дослідження максимізації функції корисності. На індивідуума мають вплив: в традиційному інституціоналізмі – внутрішні (ендогенні) чинники; в неінституціоналізмі – зовнішні (екзогенні) чинники. Названі чинники безпосередньо впливають на формування трансакційних витрат.

Неокласики вважали, що функціонування ринкового механізму обходиться суспільству з «нульовими витратами». Прихильники нової течії інституціоналізму піддали критиці таке розуміння операцій обміну в ринковій економіці. Завдяки введенню нового поняття «*трансакційні витрати*» вони намагалися довести, що витрати функціонування ринкового механізму наявні та мають вартісне значення.

Ефективні інституції можуть знизити трансакційні витрати, сприяючи економічному зростанню. Оскільки неінституціоналізм має за мету зрозуміти як різні інституційні структури впливають на економічну поведінку, ефективність і розвиток підприємства, тому він зацікавлений у пошуку шляхів для мінімізації трансакційних і трансформаційних витрат. Адже ефективні інституції можуть сприяти зниженню цих витрат.

Всі підприємства шукають альтернативні можливості зниження трансакційних і трансформаційних витрат, бо від цього залежатиме конкурентоспроможність фірми на ринку. Вони також мають вирішальне значення для розподілу ресурсів і формування структури економічної організації.

Трансакційні та трансформаційні витрати не є ізольованими поняттями. Вони взаємодіють, доповнюють і навіть можуть замінити одне одного. А це означає, що оптимізація одних може призводити до змін в інших. Тож які є шляхи мінімізації трансформаційних витрат?

Перше – це розвиток інституційного середовища. Серед варіантів— це утворення спеціалізованих ринків, зокрема біржі, а також реклама або репутація. На організованих ринках мінімізація витрат можлива за рахунок механізму попиту і пропозиції. Через такі дії збільшиться обмін інформацією, що зменшить потребу в її пошуку і відповідно відбуватиметься інтенсивне вирівнювання цін.

Друге – використання інформаційних технологій. Вони збільшать продуктивність праці і зменшать трансформаційні витрати, а ті в свою чергу зможуть зменшити і трансакційні.

Отже, розуміння трансакційних витрат є ключовим для успішного функціонування будь-якої економічної системи. І такий напрям як неінституціоналізм це доводить. Мінімізація цих витрат дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів, стимулювати інновації та сприяти економічному зростанню.

Список використаних джерел

1. Данильчук В.І. Сутність та зміст трансакційних витрат, їх класифікація – URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14713794.pdf> (дата звернення — 30.10.2024)
2. Ідеї інституціоналізму в економічній думці України XIX – поч. XX ст. : монографія / Ю. В. Ущатовський. – К.: КНЕУ, 2012. — 259, [1] с. 33-39
3. Coase, R. H. The Nature of the Firm — URL : <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-0335.1937.tb00002.x> (дата звернення — 30.10.2024)